

רחל אמנו - לדמותה של אם בישראל

א. **כהקדמה** - קראו את הסיפורים הבאים

1. חיה, חברתי הטובה, היתה ידועה במידותיה הטובות אך ביותר התגלתה לי דמותה, בשמיטה הקודמת היה זה כאשר התבקשנו מטעם הסמינר, לחבר שיר בנושא השמיטה, ולשלחו לועדת התחרות, כעבור מספר שבועות נערך טקס חגיגי ובו הכריזה המנהלת בחגיגות על הזוכה: חוי ברגמן, אחותה של חיה, ועך הפרס: שירה יפורסם בקיר המרכז בסמינר והיא תוזמן לשבת עיון משותפת לכמה סמינרים.

עברו ימים ספורים, וביום חמישי אחר הצהריים, לפני אותה שבת, הזדמנתי לבית משפחת ברמן חיה עזרה לחוי לארוז את כל חפציה, אך חוי כלל לא נראתה

מאושרת כשחיה יצאה לרגע, פלטה חוי במרירות: אני בכלל לא יודעת למה אני נוסעת!

מה פרוש? תמהתי - הן זכית בתחרות!

מה, גם את חושבת כך? שחה חוי בלחש - הקשיבי לאשר קרה. חיה אחותה שלחה את השיר הנפלא וחתמה בשמה המלא. אני נסיתי את כוחי ושלחתי שיר פשוט בהרבה, בחתימת ח. ברמן והנה - בסמינר חשבו שחיה היא חוה, הי' כנראה דמתה לו', והחליטו שאני הזוכה! בטקס התבלבלתי והיות שלא הקריאו את השיר - חשבתי שזכיתי אחרי יומיים, משנתלה השיר על הקיר - הבנתי כי ארעה פה טעות נוראה. אך מה אעשה, וחיה אינה מוכנה להודות בכך?! היא דורשת ממני לשמור זאת בסוד, לנסוע ולקצור את התהילה ועוד עוזרת לי בכך! . . .

דמעות זלגו מעיניה, גם מעיני זלגו הדמעות, עת נכנסה חיה לחדר - שקטה ונדיבה כל כך . . .

(הבית שלנו" ב' חשון תשס"א)

2. יענקי בן העשר, נמוך ממוטי הצעיר ממנו בשנה. בדר"כ הוא אדיש לענין כלפי חוץ אך בחנוכה שעבר - עמד יענקי בנסיון קשה מאוד: הם נסעו לבקר את דוד אמם, ששכן בבית אבות. מזה שנים אהב הדוד מאוד את יענקי, הבכור, ושינן לו ללא הרף כי הוא קרוי ע"ש אביו ז"ל, ועליו לדמות לו. כאשר בקרו הילדים את הדוד עיניו כבר לא התפקדו כמקודם, גם מוחו היה מעט פחות ערני, והוא סבר שמוטי - הגבוה - הוא יענקי. לכל אורך הבקור הוא התנהג אליו בהעדפה מוחלטת, ה ראה לו גילויי חיבה רבים - "הן קרוי אתה ע"ש אבי הצדיק, צדיק'ל שלי" ונתן לו דמי חנוכה - כפולים מוטי חש שלא בנוח: הן יענקי אחיו היה אמור לקבל יחס מועדף זה! אך יענקי לא הצטער, להיפך: כשהדוד ניסה לבחון את מוטי במשניות - ומוטי שטרם למד זאת בחיידר בא במיצר - לחש לו יענקי את התשובות תוך שהוא מעודדו - לבל יכשל.

(המודיע הצעיר)

חשבו מה המשותף לשני הסיפורים? עיינו בעלילה ובהתנהגות גיבוריה: _____

התנהגות זו מורשה היא מאמם של הגיבורים - רחל אימנו

ב. תכונותיה של רחל אמנו

עיינו במקורות הבאים וצטטו את הפסוקים:

1. בראשית כ"ט כ"ב _____
2. בראשית ל' א' _____
3. בראשית ל' ח' _____
4. בראשית ל' כ"ב _____
5. בראשית ל' י"ט _____

נמין את תכונותיה של רחל לתחומים הבאים: מחשבה, דיבור ומעשה, השלימו:

"קנאה במעשים הטובים, אמונה בתחום _____
תפילה, שתיקה בתחום _____
יתור ומסירת הסימנים בתחום _____

* נוסף עוד על תפילתה של רחל, בתקופה מאוחרת יותר, בה נחרב בית המקדש.

עיינו במדרש הבא, ומתחו קוים תחת השורות המדגישות את מסירת הסימנים ואת יחסה הטוב ללאה - כיצד נמנעה מקנאה שלילית:

א. מובא במדרש אגדה, שהלכו האבות והאמהות לפייס את הקב"ה שהעמיד מנשה צלם בהיכל - ולא נתפסו. נכנסה רחל אמרה לפניו: רבש"ע, רחמי מי מרובים, רחמיך - או רחמי בשר ודם? הוי אומר, רחמיך מרובים והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב את אבי, לא עבד אלא בשבילי כשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי ולא די ששתקתי, אלא שמסרתי לה סימני אך אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך - שתוק להם! אמר לה יפה למדת סגוריה. יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך.

ב. מה ראה יעקב אבינו לקבור את רחל בדרך אפרת? אלא שצפה יעקב אבינו ברוח הקודש שהגלויות עתידות לעבור דרך שם, לפיכך קברה שם, כדי שתהא מבקשת רחמים. כשהגלה אותם נבזראדן לבבל היו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנא': "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו" והקב"ה משיבה: "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה', ושבו מארץ אויב"

תפילתה של רחל איננה חוזרת ריקם עד כי מספרים שהגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל (בבוא לפקוד את קבר רחל לאחר שחרורו במלחמת ששת הימים אמר: רחל אמנו, הקב"ה אומר לך: "מנעי קולך מבכי . . .". ואני אומר לך "אל תמנעי! תבכי, תתפלי על עמ"י!")

* על גודל ויתורה של רחל ושתיקתה מובא בחז"ל כי במשך שבע השנים שיעקב עבד בשביל רחל, היה שולח לה מתנות - ולבן מסרם ללאה. ובכל זאת שתקה רחל, ולא ביישה את אחותה!
לא היה זה רק ויתור גשמי וחולף, היה בכך ויתור נצחי על הזכות להיות אשת יעקב ואם לשבטי קה (כי רחל לא ידעה, שיעקב אבינו ישא ב' אחיות) אך הכל היה כדאי - כדי שלא תכלם אחותה.
מתי כן קנאה באחותה לאה? - רק במעשיה הטובים, כשחשבה שבזכותם נפקדה לאה. הסבירו עפ"י רש"י, בראשית ל' א': _____

ג. דורותיה של רחל אמנו - לומדים מתכונותיה

תכונותיה של רחל אמנו עברו בתורשה לבניה. השלימו:

1. **האמונה** - מרדכי היהודי, מזרעה סירב לכרוע לעבודה זרה: _____

(אסתר, ג - ב)

2. **עין טובה כלפי הזולת וחוסר קנאה** - יונתן בן שאול, אף הוא משבט בנימין, אינו מקנא בדוד, שהצליח להרוג את

גלית להיפך הוא ממליץ טוב עליו באזני אביו: _____

(שמואל א' י"ח, ד)

3. **השתיקה והדיבור** -

- אבינו של שבט בנימין בחושן היתה ישפה לומר לך: יש פה אך הוא יודע לדבר כשצריך ולשתוק כשצריך!

שאול, מבני בניה של רחל, שתק בצניעות ונמנע מלפרסם את מלכותו: _____

(שמואל א', י' ט"ו)

- אסתר נכדתו, יודעת כי עליה לשתוק ולא לפרסם את מוצאה: _____

(אסתר ב' כ"א)

אך כשצריך - אסתר יודעת לדבר ואסור לשתוק: "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת . . . ואת ובית אביך תאבדו"

מצאו רמז לדבר: סייג לחכמה שתיקה, כלומר השתיקה היא גדר לחכמה ומסייעת לה, ועוד אמרו: **החכם - עיניו**

בראשו. בראשו - בנימין רחל אסתר שאול

4. **התפילה** - אסתר מבקשת שיתפללו עליה, בבואה לפני המלך: _____

(אסתר ד, ט"ז)

ד. נלמד מדרכיה של רחל אמנו

כשדוד המלך (שמואל ב' א') מקונן ליהונתן הוא אומר: "נפלאה אהבתך לי, מאהבת נשים"

מסבירים: אהבתך המיוחדת אלי, אהבה למרות שעליך לותר על המלוכה - מנין היא? מנין שאבת כוחך לכך? מאהבת

נשים - מאהבת שתי נשים, רחל - אמך, ולאה - אימי, שאהבו זו את זו חרף היותור על הסימנים - מהן למדת לותר

ולאהוב!

נלמד גם אנו מדרכיה ונאמצם בכל תחומי חיינו!